

وضعیت اجتماعی - اقتصادی، تاب‌آوری و عملکرد تحصیلی: کاربرد مدل یابی معادلات ساختاری چند سطحی

زهرا نقش^۱، زهرا رضوانی خمسی^۲، لیلا افضلی^۳، زهرا افکاری شهرستانی^۴

چکیده

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۱۰/۲۳ - تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۶/۱۱

هدف: مطالعه حاضر بررسی اثر وضعیت اجتماعی اقتصادی، به صورت اثرات فردی و ترکیبی، و تاب‌آوری بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان پایه ششم شهر تهران بود. **روش:** بدین منظور جامعه این پژوهش را تمامی دانش‌آموزان مقطع پایه ششم شهر تهران در سال تحصیلی (۹۶-۹۵) تشکیل می‌دهند که از این تعداد ۶۰۰ نفر از دانش‌آموزان این مقطع به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای طبقه‌ای دو مرحله‌ای انتخاب شده بودند و پرسشنامه‌ی تاب‌آوری (مارتین و مارش، ۲۰۰۶) را تکمیل نمودند و والدین آنها به سوالات مربوط به وضعیت اجتماعی - اقتصادی که برگرفته از سوالات آزمون بین‌المللی تیمز (که هر ۴ سال یکبار برای بخش عملکرد کشورها در آموزش علوم و ریاضیات تکرار می‌شود تا روند تغییرات آموزشی و حتی میزان کاهش و افزایش عملکرد دانش‌آموزان کشورهای شرکت‌کننده در پی این سال‌ها مشخص شود)، بودند پاسخ دادند. با مشخص کردن والدین در سه گروه با وضعیت اجتماعی اقتصادی بالا، متوسط و پایین این متغیر در سطح والدین نیز ساخته شد. **یافته‌ها:** مدل یابی معادلات ساختاری چند سطحی به منظور

۱. (نویسنده مسئول)، دکتری تخصصی روان‌شناسی تربیتی، استادیار، گروه روان‌شناسی و مشاوره، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. z.naghsh@ut.ac.ir

۲. کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران. Ramezanizahra6@gmail.com

۳. دانشجوی دکتری روان‌شناسی تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. L84afzali@yahoo.com

۴. کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اسلامشهر، تهران، ایران.

بررسی داده‌ها استفاده شد. نتایج نشان داد که وضعیت اجتماعی اقتصادی دارای اثر مستقیم معنادار بر عملکرد تحصیلی در هر دو سطح دانش‌آموز و خانواده بود و اثر تاب‌آوری بر عملکرد تحصیلی نیز معنادار بوده است. **نتیجه‌گیری:** مدل برازش خوبی داشته و ۲۲ درصد از واریانس عملکرد دانش‌آموزان در سطح دانش‌آموز و ۲۸ درصد از واریانس عملکرد دانش‌آموزان در سطح خانواده تبیین شد. **واژه‌های کلیدی:** تاب‌آوری، وضعیت اجتماعی اقتصادی، عملکرد تحصیلی، مدل‌یابی معادلات ساختاری چند سطحی.

مقدمه

عملکرد تحصیلی^۱ و پیشرفت دانش‌آموزان از جمله موضوعات مهم و مورد توجه در روان‌شناسی و موقعیت‌های تعلیم و تربیتی است که از عوامل شخصی (درون فردی) و موقعیتی (برون فردی) اثر پذیر است. موفقیت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان و به طور کلی، عملکرد تحصیلی بالا در هر جامعه‌ای نشان‌دهنده موفقیت نظام آموزشی در زمینه هدف‌یابی و توجه به رفع نیازهای فردی است (پور کرایبی، حمید، علی‌نژاد، قدمی، کاوه، ۱۳۹۴). در مدل‌های شناختی - اجتماعی از انگیزش پیشرفت نیز بر نقش متقابل عوامل مربوط به دنیای اجتماعی، فرایندهای درونی و شناختی و باورهای انگیزشی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأکید می‌شود (ویگفیلد و اکلز^۲، ۲۰۰۰).

یکی از عوامل مورد بررسی در این پژوهش، که تأثیرات عمیقی بر کارکردهای مختلف روانی و عملکرد تحصیلی دارد، سطح اقتصادی - اجتماعی است (نقش، ۱۳۹۳). به رغم اینکه فقر فرایندهای متعدد رشدی و سازگاری روانی^۳ را در کودکان و نوجوانان به خطر می‌اندازد، درصد قابل ملاحظه‌ای از کودکان و نوجوانان در معرض چنین شرایط ناگواری، توانایی غلبه بر پیامدهای نامطلوب آن را دارند. به دیگر سخن، وجود نشانه‌های پیشرفت و سازگاری، به رغم شرایط نامطلوب اقتصادی - اجتماعی، ملاک مهمی برای

1. academic Performance
2. Wigfield, A., & Eccles, J.S
3. psychological adjustment

انتساب فرد تاب‌آور محسوب می‌شود (ویلیامز و بریان^۱، ۲۰۱۳، واشینگتن^۲، ۲۰۱۰، هوسلر^۳، ۲۰۱۳، هاشمی و جوکار، ۱۳۹۳). از این روش‌شناسی متغیرهای اساسی و عوامل حفاظتی مؤثر بر کارکردهای تاب‌آوری تحصیلی و هیجانی در گروه‌های تاب‌آور با شرایط اقتصادی - اجتماعی پایین از اهمیت فراوانی برخوردار است (هاشمی و جوکار، ۱۳۹۳). بنیان نظری تاب‌آوری^۴ تحصیلی شامل نظریه‌های نیاز به پیشرفت^۵، نظریه انگیزشی خود ارزشمندی^۶، نظریه خودکارآمدی (ادراک شایستگی^۷)، نظریه ارزش-انتظار^۸، نظریه اسناد و کنترل^۹ و نظریه جهت‌گیری انگیزش^{۱۰} است (نقش، ۱۳۹۳). براساس این نظریه‌ها، می‌توان پاسخ داد که دانش‌آموزان چقدر به توانایی خود برای انجام کار مطمئن هستند و توانایی آنان برای حل کردن موانع و مشکلات پیش از روبه رو شدن و پس از آن چگونه است (میرزایی، کیا منش، حجازی، بنی جمالی، ۱۳۹۵). تاب‌آوری تحصیلی به این معنی است که فرد چگونه توانسته است رشد موفقیت‌آمیزی را علی‌رغم خطرات و پیشامدهای ناگوار زندگی داشته باشد و تاب‌آوری را سازگاری با محیط، علی‌رغم وجود بحرانها و چالش زندگی می‌دانند (طاهری نسب، فرح بخش، خاکپور، ۱۳۹۱) و همچنین در تعریفی دیگر، تاب‌آوری شامل فرایندهای پویایی است که انطباق مثبت، با رویدادهای مهم و منفی را به وجود می‌آورد (کیهانی، تقوایی، رجبی، امیرپور، ۱۳۹۴). و همچنین (پردلان، کریمیان، میری، خاکسار، عاقلی و همکاران، ۱۳۹۲)، در تعریف تاب‌آوری بیان کرده‌اند که، تاب‌آوری از ویژگی‌های شخصیتی است که در سلامت روان و بهداشت روانی افراد نقش دارد. در واقع تاب‌آوری شرکت فعال و سازنده‌ی فرد در

1. Williams, J. M., & Bryan, J
2. Washington, A. R
3. haeusler, Stephanie
4. fundamentos teóricos resilientes
5. need to Achievement Theory
6. motivational theory of self-Valuable
7. perceptions of merit
8. value-expectation theory
9. the predicationand control theory
10. the theory of motivational orientation

محیط است و می توان گفت که تاب آوری، توانمندی فرد در برقراری تعادل زیستی روانی در شرایط خطرناک است، همچنین کنار آمدن موفقیت فرد با عوامل استرس زا و موقعیت های دشوار را تاب آوری نامیدند. (هاشمی و جوکار، ۱۳۹۰)، نیز تاب آوری را از جمله مفاهیم و سازه های بهنجار و مورد توجه در مطالعات روان شناسی مثبت نگرا دانسته اند، و به فرایندهای پویای انطباق مثبت با تجربه های تلخ و ناگوار نسبت داده اند (صادقی، قدم پور، اسماعیلی، ۱۳۹۵).

یکی دیگر از عوامل مورد بررسی در این پژوهش که بر عملکرد دانش آموزان تأثیر دارد تاب آوری تحصیلی^۲ است. (هاشمی و جوکار، ۱۳۹۳)، عنوان کرده اند، تمرکز اصلی پژوهش ها در حوزه تاب آوری شناسایی اسنادها و شرایط مؤثر در رشد تاب آوری است. چنین متغیرهایی به عنوان عوامل حفاظتی یا ارتقاء دهنده یا ترغیب و تسهیل کننده تاب آوری مفهوم سازی شده اند. این عوامل حفاظتی را می توان در سه سطح طبقه بندی کرد. عوامل فردی، عوامل خانوادگی و عوامل اجتماعی. (کابرا و پادیللا^۳، ۲۰۰۴)، معتقدند که در محیط آموزشی دانش آموزان دارای تاب آوری، علیرغم موانع و مشکلات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در سطح بالایی موفق هستند و پیشرفت تحصیلی بالایی دارند. اگرچه تاب آوری از عوامل بسیار مؤثر بر پیشرفت دانش آموزان است. همچنین، (رشیدی، امیری، مهرآور و نودهی، ۱۳۹۴)، در تحقیق خود بر روی دانش آموزان آمریکایی مکزیکی تبار به این نتیجه دست یافت که دانش آموزان تاب آور سطح بالایی از حمایت آموزشی معلمان و دوستان خود را دارند و آنها به احتمال بیشتری تشویق می شوند که به دانشگاه وارد شوند، از آمدن به مدرسه لذت می برند، در فعالیت های آموزشی درگیر می شوند، مشکلات و تعارض کمتری در روابط بین گروهی با دیگر دانش آموزان دارند و تعارض و مشکلات خانوادگی کمتری را تجربه می کنند (وکسمن و

1. positive Psychology
 2. resilience Education
 3. Cabrera, N, I & Padilla, A, M

گری و پادلان^۱، ۲۰۰۳، رشیدی و همکاران، ۱۳۹۴).

ولی چنان که اشاره شد، عوامل فردی تنها تعیین‌کننده‌های پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان نیستند و در این میان نقش عوامل موقعیتی و بافتی نیز از اهمیت بسیاری برخوردار است. عوامل موقعیتی تأثیرگذار بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شامل خانواده، همسالان و مدرسه است که نقش خانواده در انگیزش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بسیار بدیهی است، به طوری که وضعیت اجتماعی-اقتصادی^۲ و محیط خانواده از جمله مهم‌ترین متغیرهای مربوط به خانواده است که تأثیر به‌سزایی بر رشد توانایی‌های شناختی، اجتماعی و عاطفی آنان دارد (ماس^۳، ۱۹۹۷). مروری بر تحقیقات انجام شده در مورد نقش متغیرهای بافتی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان^۴ نیز نشان می‌دهد که وضعیت اجتماعی-اقتصادی خانواده متغیری است که بیشترین حجم تحقیقات را در میان تحقیقات مرتبط با تعلیم و تربیت به خود اختصاص داده است (بورنشتین و برادلی^۵، ۲۰۰۳؛ سیرین^۶، ۲۰۰۵). در این راستا، بررسی نتایج تحقیقات نشان می‌دهد که متغیرهایی از قبیل گرمی روابط، سبکهای فرزندپروری^۷، سطوح حمایت والدین^۸، نحوه مدیریت و نظم در خانواده، انتظار والدین از پیشرفت، نظارت و میزان انسجام، به شکل معناداری با سطوح بالایی از تعارضات شناختی^۹ و رفتاری در فعالیتهای آموزشی همراه بوده است (ویلیامز و بریان^{۱۰}، ۲۰۱۳، هاشمی، ۱۳۹۰). یعقوب خانی غیاثوند (۱۳۷۲)، رابطه محیط خانواده و پیشرفت تحصیلی را بررسی کرده است. متغیرهای طبقه اجتماعی و شیوه تربیت به عنوان دو متغیر مؤثر در عملکرد تحصیلی

1. Waxman, H., Gray, J., & Padron, Y
2. socio-economic status
3. Maas, C. J
4. student achievement
5. Bornstein, M. C., & Bradley, R. H
6. Sirin, S.R
7. parenting styles
8. levels of parental support
9. cognitive conflicts
10. Williams, J. M., & Bryan, J

آزمون شده است. نتایج نشان می دهد که طبقه اجتماعی خانواده در مقایسه با شیوه تربیت، عامل پیش بینی مهم تری است و رابطه قوی تری با پیشرفت تحصیلی دارد (هاشمی. جوکار، ۱۳۹۳). برای مثال تحقیقات فراتحلیلی انجام شده در این زمینه حاکی از اهمیت وضعیت اجتماعی - اقتصادی در یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان است (سیرین^۱، ۲۰۰۵)، (وایت^۲، ۱۹۸۲). در این راستا تحقیقات دیگر نیز نشان داده اند کودکان متعلق به خانواده های با وضعیت اجتماعی - اقتصادی پایین تر معمولاً انگیزش و موفقیت تحصیلی کمتری را نشان می دهند و برای شکست در مدرسه و ترک تحصیل در معرض خطر بیشتری قرار دارند (عابدینی، ۱۳۹۰).

و همچنین، دیگر نتایج پژوهش های داخلی نیز حاکی از وجود ارتباط بین پیشرفت تحصیلی و وضعیت اجتماعی - اقتصادی خانواده است. در پژوهشی که (پهلوان صادق، فرزاد، نادری، ۱۳۸۴) در مورد درس ریاضی دانش آموزان پایه سوم و چهارم، هفتم و هشتم مدارس ابتدایی و سال آخر مدارس متوسطه در اسلوونی انجام داد، پیشینه خانوادگی قوی ترین رابطه را با موفقیت ریاضی دانش آموزان^۳ پایه هشتم نشان داده است. نتایج پژوهش (صمدپور، ۱۳۸۵)، نیز حاکی از وجود رابطه معنادار بین وضعیت اجتماعی - اقتصادی خانواده و پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان دختر سال سوم متوسطه است. در این پژوهش شغل و محل سکونت به عنوان شاخص های وضعیت اجتماعی - اقتصادی در نظر گرفته شده اند. نتایج این پژوهش نشان داد که هر چه تحصیلات والدین و درآمد خانواده بالاتر و هر چه تعداد افراد خانواده کمتر، شغل والدین تخصصی تر و محل سکونت بهتر باشد، این دانش آموزان پیشرفت تحصیلی بیشتری خواهند داشت. در پژوهشی که توسط (لواسانی، کیوان زاده و کیوان زاده، ۱۳۸۶) نیز رابطه متغیرهای بافتی از جمله رتبه تولد، درآمد خانواده، تعداد فرزندان، شغل و

1. Sirin, S.R
2. White, K
3. mathematical success of students

تحصیلات پدر و مادر را با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی سال سوم رشته علوم تجربی مورد بررسی قرار دادند. نتایج تحقیق آنان نشان داد که تحصیلات مادر و میزان درگیری والدینی^۱ بهترین پیش‌بینی‌کننده‌های مثبت برای پیشرفت تحصیلی این دانش‌آموزان هستند (عابدینی، ۱۳۹۰).

وضعیت اجتماعی - اقتصادی پایین برخی دانش‌آموزان علت بی‌انگیزگی و انگیزش پایین در آنان نیست بلکه عواملی که معمولاً با وضعیت اجتماعی - اقتصادی پایین همراه هستند بر انگیزش و موفقیت تحصیلی آنها اثر می‌گذارند. به عبارت دیگر خانواده‌های متعلق به جایگاه اجتماعی - اقتصادی پایین در مقایسه با خانواده‌های متعلق به جایگاه اجتماعی - اقتصادی بالا، برای کمک به یادگیری فرزندانشان در خارج از مدرسه منابع کمتری در اختیار دارند (میس^۲، ۱۹۹۷، نقش، ۱۳۹۳).

معمولاً در خانواده‌های متعلق به جایگاه اجتماعی - اقتصادی بالا فعالیت‌هایی وجود دارند که تفکر کودکان را تحریک می‌کند، به علاوه در این خانواده کامپیوتر، کتاب‌های کمک آموزشی و غیرآموزشی، پازل و غیره به چشم می‌خورد و والدین برای رشد شناختی^۳ فرزندانشان سرمایه‌گذاری کرده و برای یادگیری آنها وقت بیشتری صرف می‌کنند (اکلز، ویگفیلد و شیفل^۴، ۱۹۹۸، نقش، ۱۳۹۳). نتایج تحقیق (نقش، ۱۳۹۳)، نیز حاکی از نقش مباحث و گفتگوهای خانوادگی، رجوع به کتابخانه، اهمیت دادن به مطالعه، امکانات تدریس خصوصی در خانواده‌های متعلق به جایگاه اجتماعی - اقتصادی بالا در افزایش انگیزش تحصیلی کودکان^۵ در سنین ۹ تا ۱۴ سال است.

وضعیت اقتصادی - اجتماعی دانش‌آموزان از مؤلفه‌های بسیاری تشکیل می‌شود. در

1. parental involvement

2. Meece, J.I.

3. cognitive Growth

4. Eccles, J., Wigfield, A., & Schiefele, v

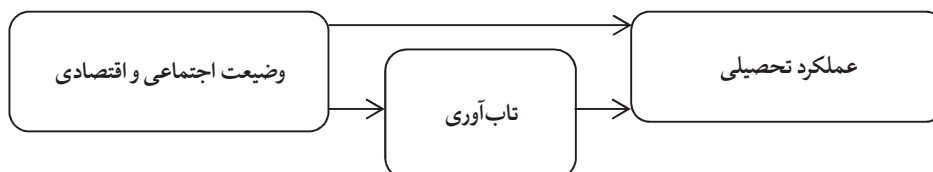
5. educational motivation for children

پژوهش‌های پیشین، تعداد کتاب‌های منزل^۱ (بای و مونسئور^۲، ۲۰۰۶)، (اوگله، میلرو مالی^۳، ۲۰۰۶)، (پاپاناستاسیو^۴، ۲۰۰۶)، سواد والدین (دامه، وانهی، پاستجنس^۵، ۲۰۰۸)، (کیامنش^۶، ۲۰۰۴)، امکانات خانه^۷ (کبیری و شوندغربی^۸، ۲۰۱۰، یانگ هسن^۹، ۲۰۰۶، نقش، ۱۳۹۳) و موقعیت مدرسه (پارک^{۱۰}، ۲۰۰۶)، به عنوان شاخص‌های این متغیر به کار رفته است. تأثیر تک‌تک شاخص‌های این متغیر بر پیشرفت تحصیلی مورد بررسی قرار گرفته است به طوری که سواد والدین (ویزامن، سعداوی و الرومی^{۱۱}، ۲۰۰۸)، تعداد کتاب در خانه^{۱۲} (دامه^{۱۳}، ۲۰۰۸)، امکانات منزل (آلیورینی، پالمریو، وینسی، لئو^{۱۴}، ۲۰۱۰، نقش، ۱۳۹۳) و وضعیت اقتصادی - اجتماعی به طور عمومی در عملکرد علوم و ریاضی مؤثر تشخیص داده شده است (آفانا و لیتز^{۱۵}، ۲۰۱۰، ۲۰۱۰، نقش، ۱۳۹۳)، (فولرتون^{۱۶}، ۲۰۰۴)، (هووی، شرمن و ونتر^{۱۷}، ۲۰۰۶)، (پاپاناستازیو^{۱۸}، ۲۰۰۶). با این حال، مقادیر همبستگی مشاهده شده در بین کشورها متفاوت است و از جمله دلایل تفاوت میان این رابطه‌ها میزان تمرکززدایی^{۱۹} کشورها ذکر شده است به طوری که در کشورهای غیر متمرکز ارتباط بیشتری بین متغیرهای عملکرد تحصیلی و وضعیت اقتصادی - اجتماعی وجود دارد (یانگ هسن^{۲۰}، ۲۰۰۶، نقش، ۱۳۹۳). (لاریجانی، ۱۳۹۲)، در مقایسه وضعیت اقتصادی

1. the number of home books
2. Baye, A., & Monseur, C
3. Ogle, L. T., Miller, D. C., & Malley, L. B
4. Papanastasiou, C
5. Damme, J. V., Vanhee, L., & Pustjens, H
6. Kiamanesh, A. R
7. home facilities
8. Kabiri, M., & ShavandGharbi, E. S
9. Yang-Hansen, K
10. Park, H
11. Wiseman, A. W., Sadaawi, A., & Alromi, N
12. number of books at home
13. Damme, J
14. Alivernini, F., Palmerio, L., Vinci, E., & Leo, I. D
15. Afana, Y., & Lietz, P
16. Fullarton, S
17. Howie, S., Scherman, V., & Venter, E
18. Papanastasiou, C
19. decentralized
20. Yang-Hansen, K

خانواده‌ها به این نتیجه دست یافت که، وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان خانواده‌هایی با وضعیت اقتصادی ضعیف در مقایسه با دانش‌آموزان با وضعیت اقتصادی بالا بیشتر بود. همچنین، (صاحبی حق و ارشادی بستانابادی، ۱۳۹۲)، در پژوهش خود عنوان کرده‌اند بین وضعیت اقتصادی - اجتماعی با عملکرد تحصیلی رابطه معنادار وجود دارد. (محمدی مهر، مرسلی، قاسمی، ۱۳۹۶)، نیز در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که، وضعیت اجتماعی - اقتصادی دانشجویان رابطه قوی با پیشرفت تحصیلی آنان دارد.

پژوهش‌های زیادی به بررسی عوامل موثر بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان پرداخته‌اند. ولی تاکنون در ایران تحقیقات اندکی به بررسی تأثیر چند سطحی داده‌ها بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان پرداخته است. لذا بررسی سطوح مختلف (دانش‌آموز و خانواده) بر اساس وضعیت اقتصادی - اجتماعی و تأثیر هر یک از سطوح بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان ضروری است. در این پژوهش با بررسی دو سطحی متغیرها (سطح دانش‌آموز و سطح خانواده) و تفکیک واریانس تبیین شده در هر سطح به بررسی آماری دقیق تری از متغیرهای مرتبط با پیشرفت تحصیلی می‌پردازیم. مدل مفهومی پژوهش^۱ برای برآزش بدین صورت است:

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

روش

شرکت‌کننده‌ها

پژوهش حاضر از نوع توصیفی و به طور دقیق تر همبستگی است. جامعه این پژوهش را دانش‌آموزان پایه ششم شهر تهران در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ تشکیل می‌دهد. با توجه به اینکه وجود حداقل ۲۰ گروه برای سطح دو و ۳۰ مورد برای هر گروه در موقعیت‌های آموزشی در تحلیل‌های چند سطحی توصیه شده است (اشنایدر و بوسکور^۱، ۱۹۹۹؛ مس و هوکس^۲، ۲۰۰۵). لذا ۶۰۰ دانش‌آموز (۳۰۰ دختر و ۳۰۰ پسر) از ۲۰ مدرسه‌ی دولتی شهر تهران به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای طبقه‌ای دو مرحله‌ای^۳ انتخاب شدند. به این ترتیب که میانگین سنی دانش‌آموزان ۱۲٫۵۲ سال بود و در انتخاب دانش‌آموزان به عدم سابقه بیماری از قبیل بیش‌فعالی، اختلال یادگیری، اضطراب مدرسه (با توجه به تست‌های به عمل آمده از سمت مشاور مدرسه و اطلاعاتی که در اختیار مدیر مدرسه در جهت بهبودی شاگردان قرار داده بودند) توجه شده است. در مرحله اول از مدارس دولتی در مقطع ابتدایی شهر تهران ۲۰ مدرسه به طور تصادفی انتخاب شد. سپس در درون هر مدرسه منتخب، از میان همه کلاس‌های پایه ششم یک کلاس با روش تصادفی سیستماتیک انتخاب شده و در نهایت همه دانش‌آموزان آن کلاس به پرسشنامه تاب‌آوری تحصیلی و والدین آنها به سوالات مربوط به وضعیت اجتماعی - اقتصادی پاسخ دادند.

ابزار پژوهش

پرسشنامه تاب‌آوری تحصیلی: در پژوهش (رشیدی و همکاران، ۱۳۹۴)، آنها این پرسشنامه را با الگو برداری از مقیاس تاب‌آوری تحصیلی (مارتین و مارش^۴، ۲۰۰۶)، که

1. Snijder & Bosker
2. Mass & Hox
3. Two- stage Stratified Cluster Design
4. Martin, A, J & Marsh, H, W

دارای ۶ گویه بود به ۱۰ گویه توسعه داده اند. اضافه کردن گویه‌های جدید به منظور غنی‌تر کردن پرسشنامه و تطابق با ویژگی‌های فرهنگی، و از طرف دیگر درخواست سازنده (مارتین^۱) برای اضافه کردن گویه‌های جدیدتر و توسعه پرسشنامه بود. این پرسشنامه در مقیاس لیکرت 5 درجه‌ای تنظیم گردیده است. کاپیکران تحلیل عاملی تاییدی برای این مقیاس را (۰/۹۷)، گزارش کرده است و همچنین میزان آلفای کرونباخ^۲ این مقیاس را نیز (۰/۸۹) گزارش کرده است. در پژوهش (رشیدی و همکاران، ۱۳۹۴)، میزان ضریب آلفای کرونباخ برآورد شده برای این پرسشنامه به میزان (۰/۷۶) بدست آمده است. روایی این پرسشنامه در پژوهش حاضر به صورت روایی صوری مورد بررسی و مورد تایید متخصصان این حوزه قرار گرفت. همچنین برای تایید پایایی این پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده گردید که مقدار ضریب (۰/۷۴) برای این پرسشنامه بدست آمد. مقیاس وضعیت اقتصادی - اجتماعی از پاسخ والدین دانش‌آموزان به سوال‌ها؛ تعداد کتابهای موجود در خانه، تحصیلات والدین و همچنین متوسط درآمد پدر و مادر ساخته شده است. سوال مربوط به تعداد کتاب‌های موجود در خانه دارای طیف پنج درجه‌ای به صورت زیر است: (۱) کمتر از ۱۰ کتاب (۲) ۱۱-۲۵ کتاب (۳) ۲۶-۱۰۰ کتاب (۴) ۱۰۱-۲۰۰ کتاب (۵) بیش از ۲۰۰ کتاب. سوال مربوط به میزان تحصیلات والدین نیز دارای طیف پنج درجه‌ای از سطح مدرسه نرفته یا عدم اتمام دوره ابتدایی تا سطح بالاتر از مدرک کارشناسی ارشد را به تفکیک پدر و مادر مورد بررسی قرار گرفت. و سوال مربوط به متوسط درآمد پدر و مادر نیز دارای طیف پنج درجه‌ای از درآمد کمتر از ۸۰۰ هزار تومان و بیش از ۵ میلیون تومان به تفکیک پدر و مادر مورد بررسی قرار گرفت. سوالات مربوط به وضعیت اجتماعی - اقتصادی برگرفته از سوالات آزمون بین‌المللی تیمز^۳ بودند. میانگین پاسخ والدین به سوالات فوق مشخص‌کننده وضعیت اقتصادی - اجتماعی

1. Martin, A, J
 2. cronbach's alpha
 3. International Thames test

دانش آموزان در سطح فردی است. سپس با استفاده از نرم افزار اکسل وضعیت اقتصادی اجتماعی والدین به سه طبقه وضعیت اجتماعی اقتصادی بالا، متوسط و پایین تقسیم شد. و به این ترتیب وضعیت اجتماعی - اقتصادی والدین در سطح دوم مشخص و تعریف شد. متغیر ملاک پژوهش نیز پیشرفت تحصیلی است که با جمع آوری داده های مربوط به معدل پایان ترم دانش آموزان مورد بررسی قرار گرفت.

تحلیل داده ها. تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار 6 MPLUS و با روش بیشینه احتمال^۱ برآورد شد. یک مدل ساختاری چند سطحی^۲ (هک و توماس، ۲۰۰۹) که در آن تاب آوری به عنوان پیش بینی کننده ی پیشرفت در سطح دانش آموز و وضعیت اجتماعی - اقتصادی به عنوان متغیر پیش بینی کننده در هر دو سطح دانش آموز و کلاس بود اجرا شد. ارزیابی مدل با استفاده از شاخص های^۳ χ^2 ، و شاخص های چند گانه برازش CFI^۴، TLI^۵، RMSEA^۶ و SRMR^۷ انجام گرفت.

یافته ها

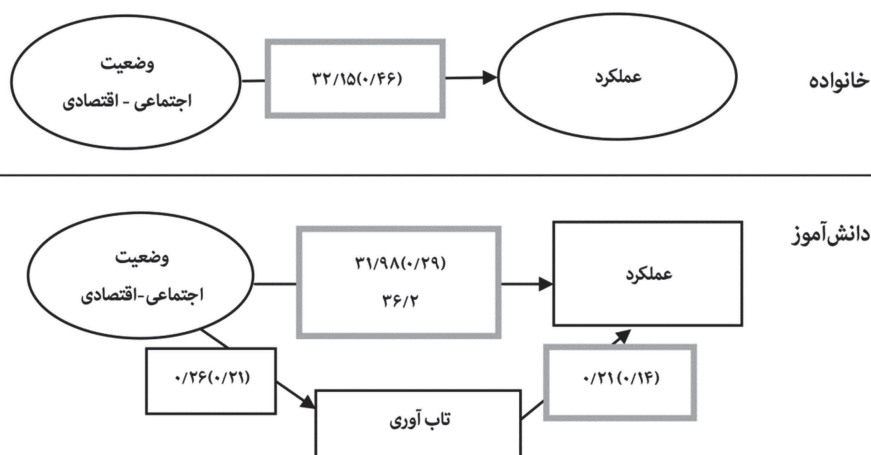
در ابتدا شاخص های توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول زیر آورده شده است.

جدول ۱. شاخص های توصیفی متغیرها

متغیر	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر	کجی	کشیدگی
تاب آوری	۲/۳۴	۰/۶۲۲	۱	۵	۰/۱۴۳	۰/۳۲۴
وضعیت اجتماعی - اقتصادی	۲/۰۳۸	۰/۸۳۴	۱	۵	۰/۷۲۸	۰/۱۷۰
عملکرد	۱۴/۲۱	۰/۶۰۶۸	۸	۲۰	-۱/۴۸۹	۲/۹۴۹

1. Maximum Likelihood
2. Multilevel structural model
3. Chi-square
4. Comparative fit index
5. Tucker Lewis index
6. Root Mean square Error of Approximation
7. Root mean square residual

نتایج تحلیل مدل معادلات ساختاری چند سطحی^۱ در شکل ۲ نشان داده شده است. مدل برازش خوبی داشته و ۲۲ درصد از واریانس عملکرد دانش‌آموزان در سطح دانش‌آموز و ۲۸ درصد از واریانس عملکرد دانش‌آموزان در سطح خانواده تبیین می‌شود. وضعیت اجتماعی-اقتصادی در سطح دانش‌آموز اثر مستقیم معناداری بر عملکرد دانش‌آموزان دارد ($\beta = 31/98$)، ($p < 0/001$)، و در سطح خانواده دارای یک اثر ترکیبی^۲ ($\beta = 32/15$)، ($p < 0/001$) معنادار بود. در سطح دانش‌آموز، وضعیت اجتماعی-اقتصادی اثر معنادار مثبتی ($\beta = 0/26$)، ($p < 0/001$) بر تاب‌آوری دارد تاب‌آوری نیز اثر مثبت معناداری ($\beta = 0/21$)، ($p < 0/001$) بر عملکرد دانش‌آموزان دارد.

شکل ۲. نتایج مدل معادلات ساختاری چند سطحی. همه‌ی پارامترهای شکل غیراستاندارد شده هستند (مقادیر استاندارد داخل پرانتز آورده شده است) و خطوط ممتد حاکی از رابطه معنادار است.

شاخص‌های ($\chi^2 = 80/64$)، ($CFI = 0/97$)، ($TLI = 0/94$)، ($RMSEA = 0/04$)،

($SRMR\ within = 0/03$) و ($SRMR\ between = 0/05$) حاکی از برازش خوب مدل بود.

1. Multi-level structural equations
2. Compositional effect

بحث و نتیجه گیری

مدل آزمون شده در این مقاله اطلاعات مفیدی را در مورد نقش وضعیت اجتماعی - اقتصادی در دو سطح و همچنین در مورد تأثیر تاب آوری بر عملکرد دانش آموزان در اختیار ما قرار داد. نتایج نشان داد که تأثیر وضعیت اجتماعی - اقتصادی بر عملکرد دانش آموزان معنادار است و همانطور که انتظار داشتیم این معناداری در هر دو سطح دانش آموز و مدرسه بود. (وایت^۱، ۱۹۸۲)، نیز طی یک پژوهش فراتحلیلی^۲، کلیه تحقیقات انجام شده در مورد رابطه بین وضعیت اجتماعی - اقتصادی خانواده و پیشرفت تحصیلی تا سال ۱۹۸۰ را مورد بررسی قرار داد و دریافت با توجه به این که تحقیقات از چه شاخصی برای اندازه گیری وضعیت اجتماعی - اقتصادی استفاده کنند و پیشرفت تحصیلی را چگونه مورد سنجش قرار دهند میزان ارتباط این دو متغیر متفاوت خواهد بود. در این راستا (سیرین^۳، ۲۰۰۵)، نیز کلیه تحقیقات انجام شده در این زمینه را که بین سال های ۱۹۸۰ تا ۲۰۰۰ صورت گرفته بود طی یک مطالعه فراتحلیلی مورد ارزیابی قرار داد و دریافت که میزان ارتباط این دو متغیر به طور متوسط ۰/۳۲ بوده و کمتر از میزان همبستگی گزارش شده توسط (وایت^۴، ۱۹۸۲)، (۰/۴۲) بوده است.

(سیرین^۵، ۲۰۰۵) خاطر نشان کرده است که استفاده از شاخص های متنوع تر در تحقیقات جدید علت کاهش این همبستگی است و همچنین در برخی از تحقیقات هیچ رابطه معناداری بین شاخص هایی نظیر تحصیلات و شغل والدین، به ویژه درآمد و شغل پدر با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان گزارش نشده است.

در مورد تأثیر تاب آوری بر عملکرد دانش آموزان نتایج نشان دهنده رابطه و تأثیر مستقیم این متغیر بر عملکرد دارد. این یافته ها همسوبا نتایج یافته های (کابرا و پادیللا^۶، ۲۰۰۴)،

1. White, K
2. Meta-analysis
3. Sirin, S.R
4. White, K
5. Sirin, S.R
6. Cabrera, N, I & Padilla, A, M

(طاهری نسب و همکاران، ۱۳۹۱)، (رشیدی و همکاران، ۱۳۹۴)، است. (آلوا، رشیدی و همکاران، ۱۳۹۴)، در تحقیق خود بر روی دانش‌آموزان آمریکایی مکزیکی به این نتیجه دست یافت که دانش‌آموزان تاب آور سطح بالایی از حمایت آموزشی معلمان و دوستان خود را دارند و آنها به احتمال بیشتری تشویق می‌شوند که به دانشگاه وارد شوند، از آمدن به مدرسه لذت می‌برند، در فعالیت‌های آموزشی درگیر می‌شوند، مشکلات و تعارض کمتری در روابط بین گروهی با دیگر دانش‌آموزان دارند و تعارض و مشکلات خانوادگی کمتری را تجربه می‌کنند (وکسمن و همکاران^۱، ۲۰۰۳).^۲ نتایج تحقیق (کابرا و پادیللا^۳، ۲۰۰۴)، نیز نشانگر رابطه مثبت و قدرتمند بین تاب‌آوری و پیشرفت تحصیلی است. آنها بر این اعتقاد بودند که، در محیط آموزشی دانش‌آموزان دارای تاب‌آوری، علیرغم موانع و مشکلات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در سطح بالایی موفق هستند و پیشرفت تحصیلی بالایی دارند.

همچنین نیز، رابطه معنادار وضعیت اجتماعی - اقتصادی با عملکرد تحصیلی در این پژوهش با پژوهش‌های دیگر (اکلز، ویگفیلد و شیفل^۴، ۲۰۰۶)، (گاتفرید، فلمینگ و گاتفرید^۵، ۱۹۹۸)، (صمدپور، ۱۳۸۵)، (لواسانی، کیوان زاده و کیوان زاده، ۱۳۸۶)، (میس^۶، ۱۹۹۷)، همخوانی دارد. همچنین نیز، نتایج تحقیقات قبلی مبنی بر رابطه وضعیت اجتماعی - اقتصادی خانواده با انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان با پژوهش‌های (گاتفرید و همکاران^۷، ۱۹۸۸، نقش، ۱۳۹۳)، همخوانی دارد. (گاتفرید و همکاران^۸، ۱۹۸۸)، با مقایسه کودکان محروم و غیر محروم در مقطع پیش دبستانی دریافتند که کودکان دارای وضعیت اجتماعی - اقتصادی پایین در آزمون‌های خواندن و

1. Waxman, H., Gray, J., & Padron, Y
2. Waxman, H., Gray, J., & Padron, Y
3. Cabrera, N, I & Padilla, A, M
4. Eccles, J., Wigfield, A., & Schiefele, v
5. Gottfried, A.E., Fleming, J. S., & Gottfried, A. W
6. Meece, j.l
7. Gottfried, A.E., Fleming, J. S., & Gottfried, A. W
8. Gottfried, A.E., Fleming, J. S., & Gottfried, A. W

ریاضی عملکرد ضعیف تری از کودکان غیرمحرور داشتند. نتایج تحقیق (گاتفرید و همکاران^۱، ۱۹۹۸، نقش، ۱۳۹۳)، نیز نشانگر رابطه مثبت بین وضعیت اجتماعی - اقتصادی بالا و انگیزش تحصیلی بیشتر در دانش آموزان ۹ تا ۱۴ سال است. در این راستا (بروکس و ون نوی^۲، ۲۰۰۸)، نیز مشاهده کردند که بین وضعیت اجتماعی - اقتصادی خانواده و خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دبیرستانی رابطه مثبتی وجود دارد. نتایج تحقیق (گاتفرید و همکاران^۳، ۱۹۹۸) نیز حاکی از نقش مباحث و گفتگوهای خانوادگی، رجوع به کتابخانه، اهمیت دادن به مطالعه، امکانات تدریس خصوصی در خانواده‌های متعلق به جایگاه اجتماعی - اقتصادی بالا در افزایش انگیزش تحصیلی کودکان آنها در سنین ۹ تا ۱۴ سال است.

رابطه معنادار وضعیت اجتماعی - اقتصادی با تاب آوری در این پژوهش، هم راستا با دیگر پژوهش‌ها نشان داده شد که، به رغم اینکه فقر، فرآیندهای متعدد رشدی و سازگاری روانی را در کودکان و نوجوانان به خطر می‌اندازد، درصد قابل ملاحظه‌ای از کودکان و نوجوانان در معرض چنین شرایط ناگواری، توانایی غلبه بر پیامدهای نامطلوب آن را دارند. یعنی، وجود نشانه‌های پیشرفت و سازگاری، به رغم شرایط نامطلوب اقتصادی - اجتماعی، ملاک مهمی برای انتساب فرد تاب آور محسوب می‌شود (ویلیام و برایان^۴، ۲۰۱۳، واشینگتن^۵، ۲۰۱۰، هوسلر^۶، ۲۰۱۳، نقش، ۱۳۹۳).

بر اساس نتایج این پژوهش این احتمال مطرح می‌شود که والدین دانش آموزانی که دارای والدین با وضعیت اجتماعی - اقتصادی بهتری دارند، باورهای مثبت تری در مورد فرزندان خود دارند و از این طریق نیز زمینه بالا بردن تاب آوری در فرزندان شان را ایجاد کرده که این موضوع به نوبه خود منجر به انگیزش و پیشرفت تحصیلی بیشتر فرزندان آنها

1. Gottfried, A.E., Fleming, J. S., & Gottfried, A. W
2. Brooks & vanny
3. Gottfried, A.E., Fleming, J. S., & Gottfried, A. W
4. Williams, J. M., & Bryan, J
5. Washington, A. R
6. Haeussler, Stephanie

می‌شود. هر چند در این پژوهش و دیگر پژوهش‌ها نشان داده شد که درصد قابل توجه‌ای از دانش‌آموزان با تاب‌آوری که در اختیار دارند بدون توجه به وضعیت اجتماعی و اقتصادی به پیشرفت تحصیلی دست پیدا می‌کنند. به علاوه والدین تحصیل کرده نگرش‌های مثبت‌تر و راهکارهای مناسب‌تری برای حمایت، تشویق و یاری فرزندان خود در اختیار دارند که دست اندرکاران جامعه و تعلیم و تربیت با ارایه آموزش‌های مرتبط می‌توانند این نگرش‌ها، راهکارها، حمایت‌ها و یاری‌ها را برای والدین با وضعیت اجتماعی - اقتصادی پایین‌تر تدارک ببینند.

منابع

- پردلان نوشین، کریمیان عدالت، میری انور، خاکسار الهام، عاقلی مریم، حسینیان سمین. بررسی اعتبار، پایایی و هنجاریابی مقیاس تاب‌آوری مسیر شغلی. فصلنامه علمی - پژوهشی پژوهش‌های مشاوره. ۱۳۹۲؛ ۱۲: (۴۷): ۲۱-۴۷.
- پهلوان صادق، الف، فرزاد، و.، و نادری، ع. (۱۳۸۴). ارتباط پیشرفت ریاضی دانش‌آموزان دختر و پسر ایرانی شرکت‌کننده در مطالعه تیمز ۲۰۰۳ با متغیرهای فردی و خانوادگی. فصلنامه تعلیم و تربیت، ۲۲ (۴)، ۵۵-۳۳.
- رشیدی، علی؛ امیری محمد؛ مهرآور گیگلو، شهرام. نودهی، حسن (۱۳۹۴). بررسی رابطه ادراک از محیط یادگیری کلاس با تاب‌آوری تحصیلی. پژوهش‌های آموزش و یادگیری دو فصلنامه علمی - پژوهشی دانشگاه شاهد، سال بیست و دوم - دوره جدید شماره ۷ پاییز و زمستان ۱۳۹۴.
- رشیدی، علی؛ امیری محمد؛ مهرآور گیگلو، شهرام. نودهی، حسن (۱۳۹۴). بررسی رابطه ادراک از محیط یادگیری کلاس با تاب‌آوری تحصیلی. پژوهش‌های آموزش و یادگیری دو فصلنامه علمی - پژوهشی دانشگاه شاهد، سال بیست و دوم - دوره جدید شماره ۷ پاییز و زمستان ۱۳۹۴.
- زاهد پور کرایبی آذر، حمید نجمه، محمد علی نژاد اعظم، قدمی سید امیر، کاوه پروین. اثربخشی معنادرمانی گروهی بر رضایت از زندگی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر. فصلنامه علمی - پژوهشی پژوهش‌های مشاوره. ۱۳۹۲؛ ۱۲: (۴۸) ۷۶-۹۱.
- صاحبی حق و ارشدی بستانآبادی (۱۳۹۲). سلامت روان و ارتباط آن با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی. مجله آموزش در علوم پزشکی.
- صادقی مسعود، قدم پور عزت اله، اسماعیلی افسانه. بررسی تأثیر آموزش الگوی خانواده سالم بر تاب‌آوری مادران دارای کودکان اختلال طیف اتیسم. فصلنامه علمی - پژوهشی پژوهش‌های مشاوره. ۱۳۹۵؛ ۱۵: (۶۰):

- صمدپور، ن (۱۳۸۵). بررسی تاثیر وضعیت اقتصادی - اجتماعی خانواده بر پیشرفت تحصیلی فرزندان آنها. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن.
- طاهری نسب، الهام، فرح بخش کیومرث و خاکپور رضا (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین سرسختی تحصیلی و تاب آوری تحصیلی با عملکرد و انگیزش تحصیلی دانش آموزان دختر دوره متوسطه شهر اصفهان در سال تحصیلی ۹۰-۹۱. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره گرایش مدرسه.
- عابدینی، ی. (۱۳۹۰). پیش بینی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دبیرستانی بر اساس باورهای خودکارآمدی، وضعیت اجتماعی - اقتصادی و رشته تحصیلی. فصلنامه روان شناسی معاصر، ۶ (۲)، ۵۷-۷۰.
- عابدینی، ی. (۱۳۹۰). پیش بینی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دبیرستانی بر اساس باورهای خودکارآمدی، وضعیت اجتماعی - اقتصادی و رشته تحصیلی. فصلنامه روان شناسی معاصر، ۶ (۲)، ۵۷-۷۰.
- کیهانی مهناز، تقوایی داود، رجبی ابوالفضل، امیرپور برزو. همسانی درونی و تحلیل عاملی تأییدی مقیاس تاب آوری کانر-دیویدسون در دانشجویان دختر پرستاری. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی. ۱۴؛ ۱۳۹۳: ۸۶۵-۸۵۷. (۱۰)
- لواسانی، مسعود؛ کیوان زاده، محمد؛ کیوان زاده، هدیه (۱۳۸۶). رابطه فعالیت تحصیلی، انگیزه پیشرفت، هوش هیجانی و متغیرهای بافتی با پیشرفت تحصیلی. مجله روان شناسی و علوم تربیتی، ۳۷ (۱). صص ۹۹-۱۲۳.
- محمدی مهر، مرگان؛ مرسلی، پرینا؛ قاسمی، علی (۱۳۹۶). بررسی ارتباط بین وضعیت اجتماعی - اقتصادی با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران. دانشکاه علوم پزشکی ارتش (آجا). نخستین همایش پژوهش در روان شناسی و علوم رفتاری، شهریور ۱۳۹۶.
- معتقد لاریجانی، محمد (۱۳۹۲). نقش خانواده در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان: دوره راهنمایی شهر تهران، فصلنامه روان شناسی تربیتی. شماره سی و یکم، سال دهم، بهار ۱۳۹۳.
- میرزائی، شراره؛ کیامنش، علیرضا؛ حجازی، الهه؛ بنی جمالی، شکوه السادات (۱۳۹۵). تأثیر ادراک شایستگی بر تاب آوری تحصیلی با میانجی گری انگیزش خودمختار، روش ها و مدل های روان شناختی / سال هفتم / شماره بیست و پنج / پاییز ۹۵.
- نقش، زهرا (۱۳۹۳). مقایسه عوامل موثر بر عملکرد ریاضی دانش آموزان پایه سوم راهنمایی در کشورهای ایران، ترکیه، عربستان، قطر و کره؛ بر اساس داده های تیمز ۲۰۱۱، پایان نامه دکتری در رشته روان شناسی تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه تهران.
- هاشمی، زهرا، (۱۳۹۰). مدل تبیینی تاب آوری تحصیلی و هیجانی، پایان نامه دکتری در رشته روان شناسی تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه شیراز.
- هاشمی، زهرا؛ جوکار، بهرام (۱۳۹۳). پیش بینی تاب آوری تحصیلی و هیجانی بر مبنای عوامل روان شناختی، خانوادگی و اجتماعی و مقایسه نیمرخ پیش بینی ابعاد تاب آوری هیجانی و تحصیلی، مطالعات روان

شناختی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه الزهراء، دوره ۱۰ / شماره ۴، زمستان ۱۳۹۳.

- یعقوب‌خانی غیاثوند، مرضیه (۱۳۷۲). رابطه‌ی محیط خانواده و پیشرفت تحصیلی. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شیراز.
- Afana, Y., & Lietz, P. (2010). The Relationship between school resources and mathematics achievement at grade8: A comparison of Israeli and Palestinian schools in TIMSS 2007. Paper presented at the 4rd IEA International Research Conference, Gothenburg, Sweden.
- Alivernini, F., Palmerio, L., Vinci, E., & Leo, I. D. (2010). An analysis of factors affecting pupils' science achievement in Italy. Paper presented at the 4rd IEA International Research Conference, Gothenburg, Sweden.
- Bandura, A. (2001). Guide for Constructing Self-Efficacy Scales. Stanford, CA, USA: Stanford University.
- Baye, A., & Monseur, C. (2006). Equity of achievement: A matter of education structures? Paper presented at the Second IEA International Research Conference, Washington D.C. USA.
- Baye, A., & Monseur, C. (2006). Equity of achievement: A matter of education structures? Paper presented at the Second IEA International Research Conference, Washington D.C. USA.
- Bornstein, M. C., & Bradley, R. H. (2003). Socioeconomic status, parenting, and child development. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Cabrera, N, I & Padilla, A, M, (2004). Entering and Succeeding in the "culture of college.". Journal of Behavioral Sciences, 26 (2), 152-175.
- Cannel, J.P. (1990). Context, self and action: A motivational analysis of self-system process. In D. Cicchetti & M Beghly (Eds), The self in transition: Infancy to childhood (pp. 61-97). Chicago: University of Chicago press.
- Chiu, M & Klassen, R (2008). Relation of mathematics self-concept and its calibration with mathematics achievement: Cultural differences among fifteen-years-olds in 34 contries. Available online 20 December 2008. www.Sciencedirect.com
- Damme, J. V., Vanhee, L., & Pustjens, H. (2008). Explaining reading achievement in PIRLS by age and SES. Paper presented at the 3rd IEA International Research Conference, Taipei, Chinese Taipei
- Damme, J. V., Vanhee, L., & Pustjens, H. (2008). Explaining reading achievement in PIRLS by age and SES. Paper presented at the 3rd IEA International Research Conference, Taipei, Chinese Taipei.
- Eccles, J., Wigfield, A., & Schiefele, v. (1998). Motivation to succeed. In w. Damon (series Ed) & N. Eisenberg (vol. Ed), Handbook of child psychology: Social, emotional and personality development (pp. 1017-1095). New York: Wiley.

- Fullarton, S. (2004). Closing the gaps between schools: Accounting for variation in mathematics achievement in Australian schools using TIMSS 95 and TIMSS 99. Paper presented at the First IEA International Research Conference, Lefkosia, Cyprus.
- Fullarton, S. (2004). Closing the gaps between schools: Accounting for variation in mathematics achievement in Australian schools using TIMSS 95 and TIMSS 99.
- Gizir, Cem Ali. (2004). Academic Resilience: An investigation of protective factors contributing to the academic achievement of eight grades students in poverty. Ph.D., Department of Educational Sciences. Middle East Technical University.
- Gottfried, A.E., Fleming, J. S., & Gottfried, A. W. (1998). Role of cognitively stimulating home environment in childrens academic motivation. *Child Development*, 69, 1460-1469.
- Haeussler, Stephanie (2013) Emotional regulation and resilience in educational organisations: a case of German school teachers. Doctoral thesis, Northumbria University.
- Howie, S., Scherman, V., & Venter, E. (2006). Exploring student-level explanatory factors in science achievement in South African secondary schools. Paper presented at the Second IEA International Research Conference, Washington D.C. USA
- Howie, S., Scherman, V., & Venter, E. (2006). Exploring student-level explanatory factors in science achievement in South African secondary schools. Paper presented at the Second IEA International Research Conference, Washington D.C. USA.
- Janjectovic, D & Malinic, D (2003). Family variables as predictors of mathematics and science self – concept of student. *Proceedings of the IRC-2004 TIMSS. Vol 2. 178-190.*
- Kabiri, M., & ShavandGharbi, E. S. (2010). Comparing high with low science performance students in some variables of fourth grader in Iran. Paper presented at the 4th IEA International Research Conference. Gothenburg, Sweden.
- Keyhani M, Taghvaei D, Rajabi A, Amirpour B. [Internal Consistency and Confirmatory Factor Analysis of the Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC) among Nursing Female]. *Iranian Journal of Medical Education* 2015; 14 (10): 851-859. [Persian]
- Kiamanesh, A. R. (2004). Factors affecting Iranian students' achievement in mathematics. Paper presented at the First IEA International Research Conference, Lefkosia, Cyprus.
- Maas, C. J., & Hox, J. J. (2005). Sufficient sample sizes for multilevel modeling. *Methodology*, 1 (3), 86-92.
- Meece, j.l. (1997). *Child and adolescent development for educators*. New york: MvGraw-Hill.
- Ogle, L. T., Miller, D. C., & Malley, L. B. (2006). Characteristics of United States grade 4 language minority students in an international context: Findings from PIRLS 2001. Paper presented at the Second IEA International Research

- Conference, Washington D.C. USA.
- Pajares, Frank. (1996). "Self-Efficacy Beliefs and Mathematical Problem-Solving of Gifted Student Contemporary." *Contemporary Educational Psychology* 21 (4): 325-344.
 - Pajares, Frank. (1997). "Current Directions in Self-Efficacy Research." Pp. 1-49 in *Advances in Motivation and Achievement, Volume 10*, edited by Martin L. Maehr and Paul R. Pintrich. Greenwich, CT, USA: JAI Press.
 - Papanastasiou, C. (2006). Factors that distinguish the most from the least effective schools in reading: A residual approach. Paper presented at the Second IEA International Research Conference, Washington D.C. USA.
 - Park, H. (2006). Home reading environments and children's reading performance: A comparative study of 25 countries. Paper presented at the Second IEA International Research Conference, Washington D.C. USA.
 - Pintrich, P.R. (2000). Multiple goals, multiple pathways: The role of goal orientation in learning and achievement. *Journal of Educational Psychology*, 92, 555-577.
 - Pintrich, R.P., & Schunk, D. H. (2002). *Motivational in education: Theory, research, and applications* (2 ed). NJ: Merrill.
 - Reinek, W.M., Craway. C.M., Tucker, G. H., & Hall, C. (2003). Self-efficacy, goal orientation, and fear of failure as predictors of school engagement in highschool students. *Psychology in school*, 40, 417-427.
 - Sirin, S.R. (2005). Socioeconomic status and academic achievement: A metaanalytic review of research. *Review of Educational Research*, 75, 417-453.
 - Snijders, T., & Bosker, R. (1999). *Multilevel analysis: An introduction to basic and applied multilevel analysis*. London: Sage
 - Washington, A. R. (2010). Professional school counselors and African American males: Using school/community collaboration to enhance academic performance. *Journal of African American Males in Education*, 1, 26-39.
 - Waxman, H., Gray, J., & Padron, Y. (2003). Review of research on educational resilience (Research Report No. 11). Santa Cruz, CA: Excellence.
 - Waxman, H., Gray, J., & Padron, Y. (2003). Review of research on educational resilience (Research Report No. 11). Santa Cruz, CA: Excellence.
 - White, K. (1982). The relation between socioeconomic status and academic achievement. *Psychology Bulletin*, 91, 461-481.
 - Wigfield, A., & Eccles, J.S. (2000). Expectancy value theory of motivation. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 68-81.
 - Wigfield, A., & Eccles, J.S. (2000). Expectancy value theory of motivation. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 68-81.
 - Wilkins, J.I (2004). Mathematics and science self - concept: An international investigation. *The journal of experimental education*, 2004, 72 (4), 331-364.
 - Williams, J. M., & Bryan, J. (2013). Overcoming adversity: High-achieving African American youth's perspectives on educational resilience. *Journal of Counseling and Development*, 91, 290-299.

- Wiseman, A. W., Sadaawi, A., & Alromi, N. H. (2008). Educational indicators and national development in Saudi Arabia. Paper presented at the 3rd IEA International Research Conference, Taipei, Chinese Taipei.
- Yang-Hansen, K. (2006). Changes in reading variations and their relationship with socioeconomic status at school and individual levels in trend countries. Paper presented at the Second IEA International Research Conference, Washington D.C. USA.
- Zimmerman, B. J. (2003). Self- regulated academic learning and achievement: theEmergence of a social cognitive perspective. Educational Psychology review. 2.173-120.